

УДК 336.763

Т. О. Олійник,
к. е. н., доцент,
О. В. Мірошніченко,
магістр,
Запорізький національний технічний університет

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

T. Oliynik,
kand. economic of sciences, associate professor,
O. Miroshnichenko,
master's degree,
the Zaporozhia national technical university

BASIC DIRECTIONS OF INCREASE OF EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF ASSETS

Метою є дослідження сучасних особливостей управління активами підприємств України та пошук ефективних шляхів удосконалення.

Методика дослідження. Метод теоретичного узагальнення став підґрунтям встановлення сутності методики аналізу ефективності управління активами підприємства. Метод групування та узагальнення використано для визначення сутності поняття та формування грошових активів.

Результати. В ході дослідження доведено, що на підприємствах, де в процесі управління відбувається аналіз активів, можна підвищити конкурентоспроможність підприємства. Ефективне формування і регулювання обсягу активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, оперативності виробничого і фінансових циклів діяльності.

Наукова новизна. Обґрунтовано необхідність використання вдосконалених методів управління грошовими активами для покращення своєї діяльності та виявлення можливостей підвищення результативності на конкурентному ринку.

Практична значущість полягає в тому, що основні положення даного дослідження у формі пропозицій та методичних рекомендацій можуть бути використані суб'єктами господарювання при управлінні грошових активів підприємства.

A purpose is research of modern features of management of assets of enterprises of Ukraine and search of effective ways of improvement.

Research method. The method of theoretical generalization became subsoil of establishment of essence of method of analysis of efficiency of management of assets of enterprise. The method of grouping and generalization is used for determination of essence of concept and forming of money assets.

Results. It is well-proven during research, that on enterprises, where in the process of management there is an analysis of assets, it is possible to promote konkurentospromozhnost' enterprises. The effective forming and adjusting of volume of assets will be instrumental in support of optimum level of liquidity, operationability, production and financial cycles of activity.

Scientific novelty. Grounded necessity of the use of the improved methods of management of money assets for an improvement it activity and exposure of possibilities of increase of effectiveness at the competition market.

Practical meaningfulness consists in that the substantive provisions of this research in form suggestions and methodical recommendations can be used the subjects of menage at the management of money assets of enterprise.

Ключові слова: активи, управління, ресурси господарської діяльності, ефективність, фінансовий менеджмент.

Key words: assets, managements, resources of economic activity, efficiency, financial management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах розвитку національного ринкового господарства надзвичайно важливою є проблема забез-

печення конкурентоспроможності економіки країни в цілому, її галузей та окремих підприємств й такої її складової, як стійка ефективність виробництва та господарювання.

Саме тому для підвищення конкурентоспроможності підприємства одним з важливих елементів є зростання ефективності використання активів підприємства. Рівень ефективності управління активами і пасивами в усьому світі розглядається як один з найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності. В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління активами і пасивами, швидко оволодівати нагромадженими в теорії та практиці знаннями, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації. Такий підхід до управління забезпечує вигравш у конкретному середовищі або, нормальні умови розвитку підприємства.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття управління активами висвітлено у працях провідних українських економістів таких, як (С.Л. Берези, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, Є.В. Калюги, М.В. Кужельного, Л.Г. Ловінської, В.О. Озерана, О.М. Петрука, А.А. Пилипенка, В.В. Сопка, В.О. Шевчука та інших) та закордонних (В.П. Астахова, Х. Нюрнберга, В.Ф. Палія, Т.Б. Рубінштейна, Г.А. Салтикової, О.В. Соловйової, О.М. Сорокіної, В.П. Суйца, Л.З. Шнейдмана) вчених-економістів

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є дослідження ключових особливостей управління активами підприємств України в умовах сьогодення та пошук ефективних шляхів удосконалення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сучасному етапі механізм функціонування підприємств постійно змінюється, що пов'язане з їх економічними реформами, що проводяться в країні. Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати у своєму розпорядженні визначене майно, що належить йому на правах власності або володіння тобто активи підприємства, які є економічними ресурсами підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються у господарській діяльності з метою одержання прибутку.

Згідно з Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку, активи — ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

Цим Положенням (стандартом) визначені зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Баланс — це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Має форму таблиці, яка складається з двох частин активу і пасиву, де згруповані їх джерела.

На початковому етапі аналізу існуючої системи управління доцільно окреслити область дослідження, зокрема визначитись із застосуванням понятійно-категорійного апарату. До активів традиційно відносять контрольовані підприємством ресурси, використання яких зумовлює збільшення економічних ефектів. До них включають усі матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, що належать суб'єкту господарювання на певну дату, їх розміщення та використання. У балансі підприємства приведені групи активів належать до (рис. 1):

— необоротних активів — незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи й інші необоротні активи;

— оборотні активи — грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, при-

значені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, чи протягом 12 місяців;

— необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Однією з важливих особливостей підприємства є його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем та суттєва залежність від останнього, що проявляється у необхідності одержання активів для свого функціонування і розширення кола своїх споживачів, що використовують результати діяльності підприємства. Підприємство не може залишатися ізольованим, йому необхідно взаємодіяти з іншими системами (які формують мікро- та макросередовище) для забезпечення умов існування та розвитку. Застосування системного підходу до управління активами надає змогу відокремити елементи індивідуальності й окреслити його склад як системи, визначити спосіб, за допомогою якого різні форми і види активів пов'язані між собою, його характер (статичність, динамічність), виділити домінуючі чинники, встановити рівень цілісності системи, вивчити взаємодію з зовнішнім середовищем, виявити функції системи [8].

Управління активами повинно комплексно та всебічно охоплювати всі сфери діяльності, що може бути досягнуто за допомогою здійснення у межах підприємства певної сукупності процесів, які являють собою алгоритм або послідовність взаємопов'язаних та взаємообумовлених дій, управлінських рішень для досягнення поставленої мети.

Управління активами повинно відповідати певним вимогам, що накладають відбиток на саме управління і повинні обов'язково виконуватись на кожному етапі.

Необхідно визначити такі найважливіші принципи управління активами:

— управління активами має базуватись на державному підході при оцінюванні економічних процесів, явищ, результатів діяльності, тобто при управлінні необхідно враховувати відповідність державній економічній, соціальній, екологічній, міжнародній політиці та законодавству;

— управління має носити науковий характер, тобто базуватись на положеннях діалектичної теорії пізнання, враховувати вимоги економічних законів розвитку, використовувати досягнення науково-технічного прогресу і передового досвіду, новітні методи економічних досліджень;

— управління має бути комплексним. Комплексність управління вимагає охоплення всіх ланок і сторін діяльності, всебічного вивчення причинних залежностей в діяльності банку;

— однією з вимог до управління є забезпечення системного підходу, коли кожний досліджуваний об'єкт розглядається як складна динамічна система, яка включає низку елементів, певним чином пов'язаних між собою і зовнішнім оточенням. Вивчення кожного об'єкта повинно здійснюватися з урахуванням всіх внутрішніх і зовнішніх зв'язків, взаємозалежності та взаємопідпорядкованості його окремих елементів;

— управління активами має бути об'єктивним, конкретним і точним. Воно має будуватись на достовірній, перевіреній інформації, що реально відображає об'єктивну дійсність, а висновки мають бути обґрунтовані точними аналітичними розрахунками. З цієї вимоги витікає необхідність постійного вдосконалення процесу збору та обробки інформації з метою підвищення точності і достовірності розрахунків;

— управління покликане бути дійовим, активно впливати на процес діяльності підприємства і його результати, своєчасно виявляючи недоліки, прорахунки, упущення в роботі;

— єдність стратегічного (перспективного) і тактичного (поточного) планування означає відповідність тактичних

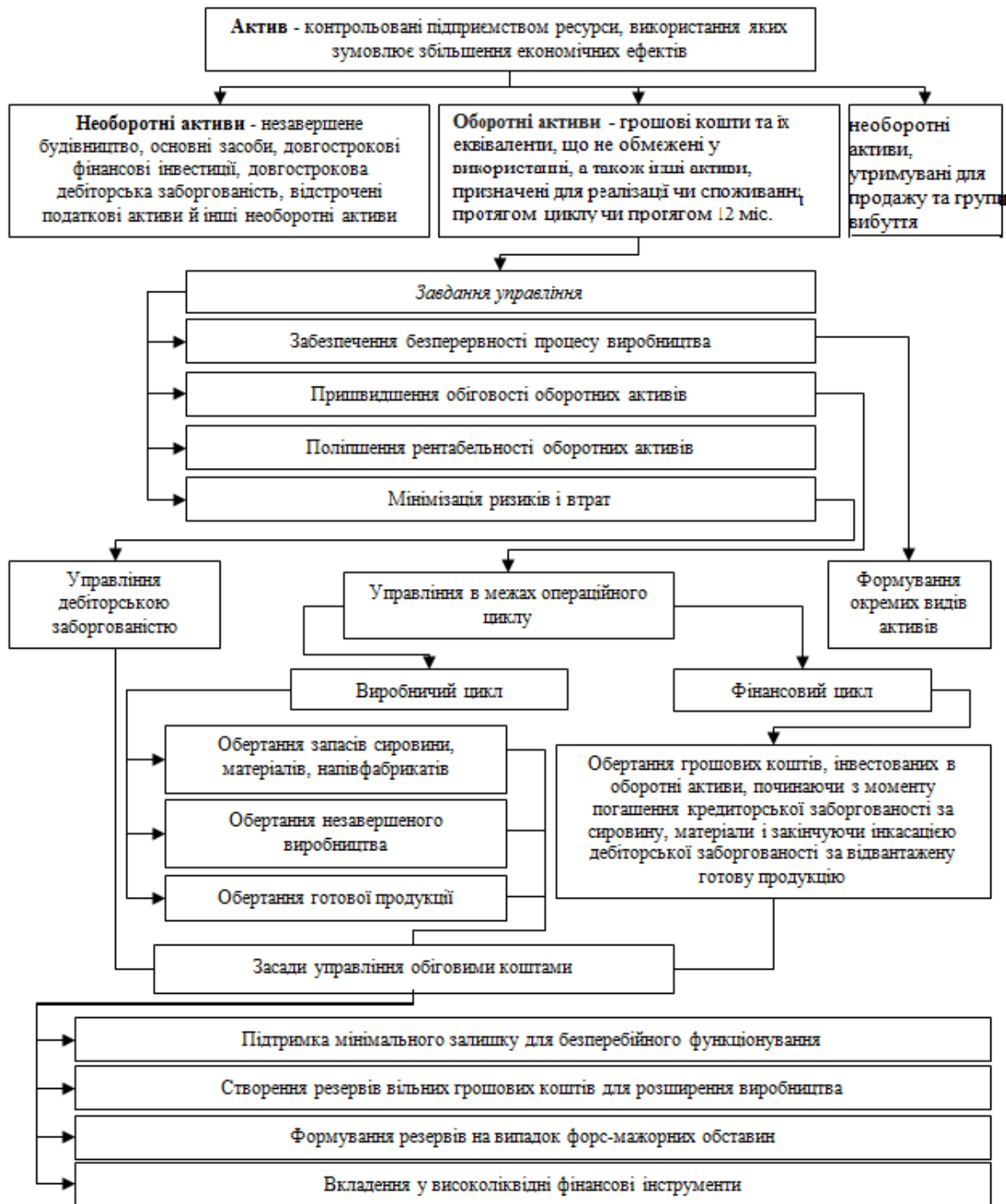

Рис. 1. Складові та засади управління активами підприємств

Джерело: доопрацьовано авторами [7; 9].

планів стратегічним цілям, з метою забезпечення безперервності відповідного процесу;

- управління має бути оперативним. Оперативність означає вміння швидко і чітко проводити оцінювання ситуації, приймати управлінські рішення і втілювати їх в життя;
- управління має бути ефективним, тобто витрати на утримання управлінського персоналу мають давати багатократний ефект [5].

Узагальнені традиційні підходи слід доповнити існуючою практикою застосування класифікації активів, тобто майна, що юридично закріплене за підприємством на правах власності або володіння. При цьому функціонування підприємств дає підстави визначити систему критеріїв класифікації активів, засновану на змістовному навантаженні

на класифікований ресурс. Традиційно до числа критеріїв застосовують:

- форми функціонування, що включає матеріальні, нематеріальні та фінансові активи;
- місце у господарському процесі, що включає оборотні та позаоборотні активи;
- види діяльності — операційні та інвестиційні;
- фінансові джерела — валові та чисті;
- характер володіння — власні та залученні;
- ступінь ліквідності — абсолютно ліквідні, високоліквідні, середньоліквідні, малоліквідні та неліквідні.

Водночас, доцільно розширити існуючу критеріальну базу. Зокрема, в ході управління активами та застосування економічною кон'юнктури фінансових та інвестицій-

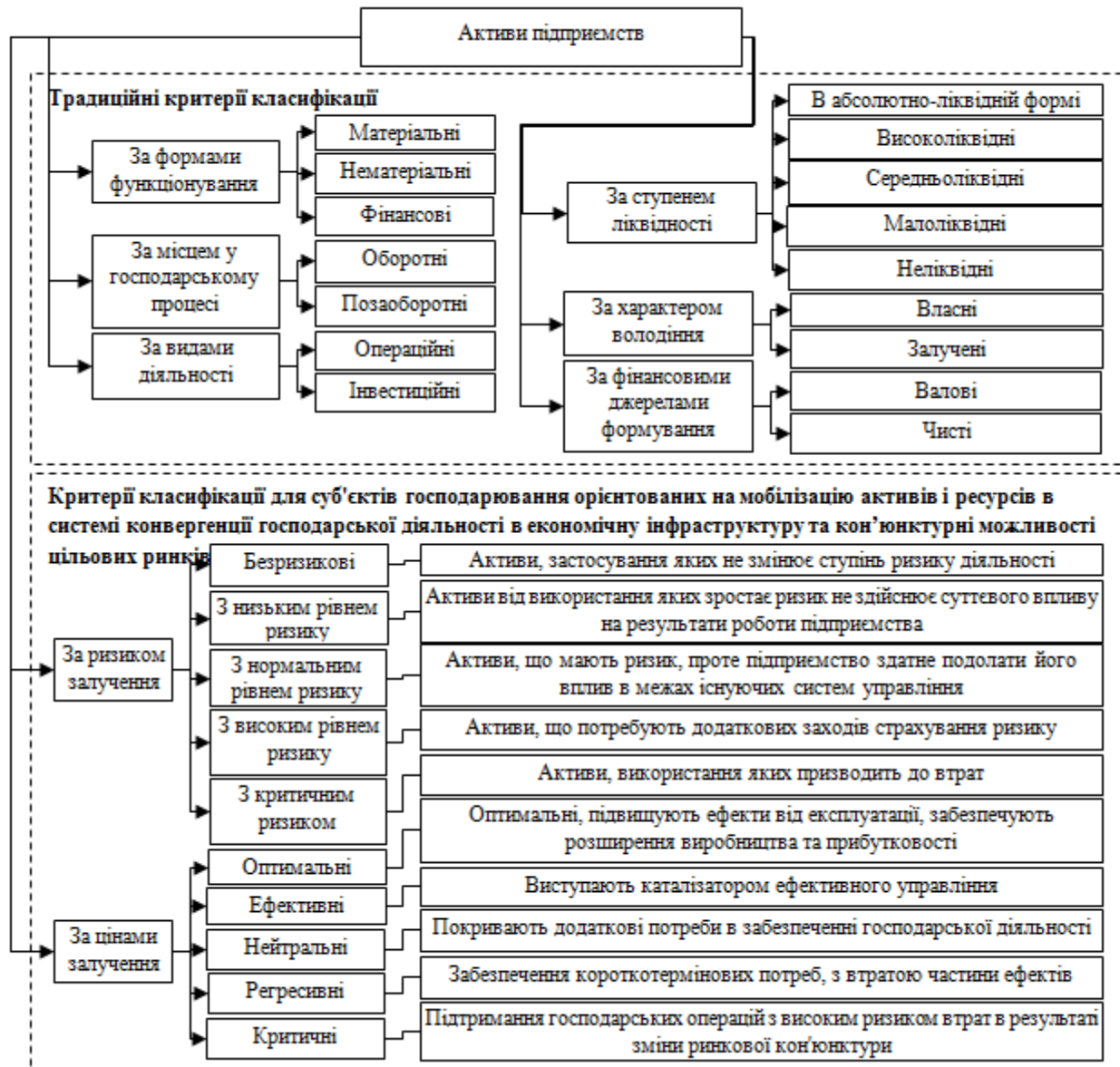

Рис. 2. Класифікація активів підприємств інтегрованих у ринкову інфраструктуру

Джерело: [6; 7; 9].

них ринків, необхідно застосувати критерій ризику залучення, використання та погашення, де слід виділити активи:

- безризикові;
- з низьким рівнем ризику;
- нормальним — середньоринковим рівнем ризику;
- високим;
- критичним ризиком.

Ризики управління активами характеризують спроможність промислового підприємства погасити заборгованість, що утворилась у результаті формування активів. Чинниками закладення рівня ризику в управління активами визначається великою сукупністю передумов, причин та наслідків як функціонування підприємства, так і ринкової кон'юнктури.

Недостатнє забезпечення ресурсами штовхає керівництво підприємства до залучення активів з вищим рівнем ризику. Ця ж причина вимагає використання резервів, що виступають критичним ресурсним резервом, в результаті чого також відбувається зростання ризиків. В останньому випадку має місце наростання системних ризиків, оскільки додаткова мобілізація активів, за відсутності можли-

вості їх компенсувати, в перспективі обертається технологічними та господарським втратами.

Іншою ознакою, що вимагає включення до критеріальної бази слід визначити ціну ресурсів. Інтерес промислового підприємства для цінового критерію визначається його впливом на ефекти господарської діяльності. Тому доцільним на цьому етапі дослідження, слід виділити наступні групи активів за ціною:

— оптимальні — підвищують ефекти від експлуатації активів, забезпечують розширення виробництва та прибутковості підприємства;

— ефективні — не приносять прямого ефекту від додаткового залучення активів, проте підвищують ефекти та ефективність експлуатації вже наявних активів, часто виступаючи каталізаторами ефективного управління;

— нейтральні — забезпечують можливість експлуатувати наявні активи з попереднім рівнем ефективності, але без залучення яких підприємство неспроможне продовжити господарську діяльність;

— регресивні — дають можливість в короткотерміновому періоді підтримати забезпечення активами, без яких функціонування підприємства неможливе, проте в

перспективі призводить до зниження ефектів та господарських втрат;

— критичні — забезпечують підтримання господарських операцій, проте за заміни ринкової кон'юнктури призводять до банкрутства підприємства (рис. 2).

Також досить важливим та певною мірою особливим і своєрідним є застосовуваний на підприємствах України механізм управління активами на основі їх капіталізації.

Виходячи з економічної сутності капіталу, його функцій та завдань у забезпеченні розвитку економіки в цілому та окремих суб'єктів господарювання зокрема, капітал розглядається як ресурс, здатний приносити дохід і формувати додану вартість, а капіталізація — це кількісна характеристика використання підприємства як промислового капіталу, економічного механізму для виробництва доданої вартості. Саме капіталізація характеризує здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси, перетворювати їх у високоліквідні активи, які працюють і вартість яких визначається не тим, з чого вони складаються, а тим, що виробляють.

Тому завдання управління активами підприємства на основі оцінки рівня їх капіталізації полягають у нарощуванні їхньої вартості, зростанні вартості підприємства в цілому, підвищенні його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості і можуть бути вирішені шляхом:

- формування обсягів капіталу, достатніх для забезпечення необхідних темпів розвитку виробництва;
- забезпечення максимальної доходності капіталу при передбачуваному рівні фінансового ризику;
- оптимізації розподілу капіталу за видами діяльності і напрямками використання;
- забезпечення фінансової гнучкості та постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі діяльності [6].

Таким чином для забезпечення ефективності управління активами підприємства важливою є облікова політика, яка необхідна для того, щоб створити на кожному підприємстві таку систему обліку, яка дозволяє визнати фінансову звітність надійною та достовірною [2].

Закріплені в ній принципи та методи відповідно до принципу послідовності мають застосовуватися постійно (із року в рік).

ВИСНОВКИ

Отже, на сучасному етапі активи є одним з найважливіших факторів будь-якого виробництва, їх склад і ефективність використання прямо впливає на кінцевий результат господарської діяльності підприємства. В умовах ринкової економіки всі підприємства зацікавлені в ритмічному і стабільному функціонуванні. А щоб досягти високих результатів, потрібна чітко збудована, обґрунтована і ефективна фінансова політика управління активами. Розробка її досконалого механізму і дієве застосування його на практиці ще залишається досить важливою і актуальною проблемою в даний час, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, оперативності виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже, й досить високій платоспроможності і фінансової стійкості підприємств, а також досягнення ними важливих стратегічних переваг і забезпечить їх конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Література:

1. Кабінет Міністрів України "Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"" [Елект-

ронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> (№ 627 від 27.06.2013).

2. Кабінет Міністрів України "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України" № 635 від 27 червня 2013 року.

3. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

4. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика / В.В. Ковалев. — М.: Проспект, 2007. — 1104 с.

5. Олійник Л.В. Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства // IX Міжнародна науково-практична конференція, 12.07.2012 р.

6. Федорова Г.П. Механізми управління активами підприємств на основі їх капіталізації, Інститут регіональних досліджень НАН України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/EM/2008_5_2/Zbirnik_EM_08_2_261.pdf

7. Циганов С.А. Шляхи підвищення ефективності грошово-кредитного регулювання економіки / С.А. Циганов // Фінанси України. — 2000. — № 1. — С. 11—19.

8. Шарапов О.Д. Системний аналіз: навч.-метод. посібник / О.Д. Шарапов, В.Д. Дербенцев, Д.Є. Семьонов. — К.: КНЕУ, 2003. — 154 с.

9. Швиданенко Г.О., Покропивний С.Ф., Клименко С.М. та ін. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц. / Г.О.Швиданенко, С.Ф. Покропивний, С.М. Клименко та ін. — К.: КНЕУ, 2009 — 248 с.

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "About claim of National position (to the standard) of record-keeping 1 the "General requirements to the financial reporting"", accessible in: <http://zakon.rada.gov.ua> (More accessible on June, 27 2013).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "About claim of Methodical recommendations in relation to registration of enterprise an making alteration to some orders of Ministry of finance of Ukraine" accessible in: *Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.* accessible on June, 27 2013).

3. Berdar, M.M. (2010), *Finansy pidpriemstv [Finances of enterprises]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

4. Kovalev, V.V. (2007), *Finansovyy menedzhment: teoriia i praktyka [Financial management: theory and practice]*, Prospekt, Moscow, Russia.

5. Oliynik, L.V. (2012), "The modern going is near an effective management resources and assets of enterprise" *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia, Khmel'nytskij, Ukraine.*

6. Fedorova, G.P. (2008), *Mekhanizmy upravlinnia aktyvamy pidpriemstv na osnovi ikh kapitalizatsii, [Mechanisms of management of assets of enterprises on the basis of their capitalization]*, Instytut rehional'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy, available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/EM/2008_5_2/Zbirnik_EM_08_2_261.pdf (Accessed 5 November 2014).

7. Ciganov, S.A. (2000), "Ways of increase of efficiency of monetary accommodation of economy" *Finansy Ukrainy*, no. 1. pp. 11—19.

8. Sharapov, O.D. and Derbencev, O.D. (2003), *Systemnyy analiz [Analysis of the systems]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

9. Shvidanenko, G.O. Pokropivnyi, S.F. and Klimenko, S.M. (2009), *Ekonomika pidpriemstva [Economy of enterprise]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2014 р.